

שחיתת עוף נקראת שחיטה, וכי לא תועיל לו שחיטה זו לטהרה מידי נבילה? [והיינו: שכל שמועילה השחיטה בתורת שחיטה לא יתכן לקרותה "נבילה"].

ומקשינן: אשכחן שחיתת חוץ בקדשים שמהרת [משום דהועיל לו שחיתת חוץ לחייבו כרת], אבל שחיתת קדשים בפנים מנלן שמהרת מידי טומאת נבילה?

ומשנינן: מדרשא דדרשינן לעיל מ"טריפה": דאף על פי ששניהם אסורים באכילה לגבי טומאה הואיל ולא שוו שחיטה בפנים שאין חייבים עליה כרת כשחיטה בחוץ שחייבים עליה כרת, ועל כן אין בה טומאת נבילה.

ופרכינן: אי הכי, מלק קדשים בחוץ דקתני בברייתא לעיל דמטמאין, אמאי מטמאו, הא התם נמי לא שוו מליקתם בפנים שנעשית בהכשר כמליקתם בחוץ שלא בהכשר!?

ומתריצינן: אמר רב שימי בר אשי: דנין שחיתת עופות קדשים שהיא דבר שלא בהכשרו משחיתת קדשים בחוץ שגם היא דבר שלא בהכשרו, ומה התם מטהרת השחיטה מטומאת נבילה משום שהועילה השחיטה בחוץ לחייבו כרת אף בפנים מטהרת השחיטה של העוף מידי טומאת נבילה.

אבל ואין דנין מליקת קדשים בחוץ שהיא דבר שלא בהכשרו ממליקת קדשים בפנים שהיא דבר שבהכשרו.

ופרכינן: וכי לא ילפינן דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו?

והתניא: מנין לאימורין או לבשר עולה שיצא מחוץ לעזרה ונפסל ביוצא שאם עלה

על המזבח לא ירד — שהרי "יוצא" כשר בכמה. ומוכח דילפינן לפסול יוצא, שהוא דבר שלא בהכשרו, שלא ירד מהמזבח מ"יוצא" בכמה שהוא דבר שבהכשרו, דהא בכמה אין קלעים!?

ומשנינן: תנא דאמר שפסול יוצא אם עלה לא ירד עיקר לימודו אינו מהא דיוצא כשר בכמה אלא א"זאת תורת העולה", שמקרא זה ריבה את הפסולים שאם עלו לא ירדו, כמיך ליה.

מתניתין

משנתנו דנה בעוף של קדשים שעשה בו מליקה כראוי אך נמצא פסול טריפה בעוף עצמו:

מלק עוף של קדשים ונמצאת טריפה —

רבי מאיר אומר: אינו מטמא בבית הבליעה, שהמליקה הוציאה אותו מטומאת נבלת עוף, וכדמפרש ואזיל להלן דיליף לה בקל וחומר.

רבי יהודה אומר: מטמא בבית הבליעה, ואינו יוצא מדין נבילה.

ומחלוקתם היא גם בעוף של חולין שנשחט ב-טו ונמצא טריפה, דלרבי מאיר השחיטה מטהרת מטומאת נבילה ולרבי יהודה לא.

אמר רבי מאיר: והרי הדברים קל וחומר הם: אם נבלת בהמה שטומאתה חמורה, שמטמאה במגע ובמשא, בכל זאת שחיתתה מטהרת אפילו טריפתה מטומאתה, כמו שהגמרא דורשת להלן נבלת העוף שטומאתו קלה, שאינו מטמא במגע ובמשא, אינו דין

**שתהא שחיטתו מטהרת מליקתו
מטומאתו!?**

והשתא דילפינן בקל וחומר ששחיטת עוף חולין טריפה מטהרתו מטומאתו, ילפינן בבנין אב למליקת עוף טריפה בקדשים שמליקתו מטהרת אותו:

מה מצינו בשחיטתו של עוף חולין שהיא מכשרתו לאכילה כשאינו טריפה, ומטהרת טריפתו מטומאתו, אף מליקתו בקדשים שהיא מכשרתו באכילה [בחטאת העוף] כשאינה טריפה, תטהר המליקה את טריפתו מידי טומאתו!

רבי יוסי אומר: דיה לנבלת עוף טהור שתהא כנבלת בהמה, (16) שהואיל ולמדנו את דין טהרת עוף טריפה מבהמה שנטהרת טריפתה בשחיטה, דיו לעוף הבא מן הדין של בהמה להיות כנידון, מה בהמה רק שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה אף בעוף יש לומר ששחיטה בלבד תטהר טריפה ולא מליקה. (17)

נמצינו למדים שלש שיטות בדין שחיטה

ומליקה של עוף טריפה בכדי לטהר מנבילה:

לרבי מאיר — בין שחיטה בחולין ובין מליקה בקדשים מטהרת אותו.

לרבי יהודה — בין שחיטה ובין מליקה אינה מטהרת.

לרבי יוסי — שחיטה מטהרת בעוף חולין אבל אין מליקה מטהרת במוקדשין.

גמרא

ותמהינן על הא דפליג רבי מאיר על רבי יוסי דאמר "דיו": וכי רבי מאיר לא דריש למידת "דיו לבא מן הדין להיות כנידון"? והא "דיו" — דאורייתא הוא!?

דתניא בברייתא דרבי ישמעאל: בי"ג מידות התורה נדרשת, וקל וחומר הוא אחד מהן: מדין קל וחומר כיצד? דהיינו: מנין שהתורה ניתנה להדרש במידת קל וחומר? (18)

לטהר מידי טומאת נבלה אבל אינה נחשבת "שחיטה המתרת באכילה" וע"כ גם מבואר בחולין דשחיטת טריפה אינה מתירה בן פקועה באכילה דאין כאן דין שחיטה לענין היתר אכילה אלא רק לטהר מנבלה, ובוזה פליגי התנאים במתני' דלרבי מאיר גם שחיטה וגם מליקה מתירים מטומאת נבלה, ולרבי יוסי רק שחיטה ולא מליקה, ואם כן זה שצריך פסולו בקודש הוא בהל' קדשים אבל כשבא רק לטהר מנבלה אינו צריך לפסולו בקודש.

18. הביאור הוא ע"פ פי' רש"י דקושית הגמרא היא מנין למידת ק"ו, ובכתבי הגרי"ז ביאר

16. הקשה השפ"א דאיבעיא ליה למימר דיו אף לענין שחיטה, דמה ששחיטה מטהרת נבלת בהמה הוא רק לטהר מטומאת מגע ומשא אבל אינו מלמד לטהר מטומאת בית הבליעה. ובאמת דאי אמרינן הכי הוי דיו למיפרך ק"ו ולא אמרינן ככה"ג דיו.

17. בכתבי הגרי"ז הקשה אמאי נקט ר"י לטעמיה משום דיו למעט מליקה בטריפה, תיפו"ל מהא דאמרינן במתני' לעיל דאם אין פסולו בקודש אין מליקה מטהרתו מלטמא בבית הבליעה.

וביאר הגרי"ז שכל שחיטת טריפה היא רק

כזית נבילה לתוך גרונו הוא לא נטמא, לא מצד האכילה, שאכילת נבלת בהמה אינה מטמאה, ולא מצד הנגיעה, שאם לא נגעו הנבילה בגופו מבחוץ אלא רק בתוך בית הבליעה אין הוא נטמא, וטומאת בית הבליעה דרשינן במסכת נדה שאין בו!

ואם כן קשה למה השוותה התורה טומאת בהמה ועוף?

אלא, להכי השוותה התורה בהמה לעוף, לומר לך — **מה בהמה**, שחיטתה היא דבר שמכשירה באכילה שעל ידיה היא ניתרת באכילה, והוא גם המטהר את טריפתה מטומאתה, אף עוף דבר שמכשיר באכילה, והיינו מליקה בקדשים וקל וחומר שחיטה בחולין, מטהר טריפתו מטומאתו!

הגמרא באה לבאר את שיטת רבי יהודה במשנתנו:

ורבי יהודה דסבירא ליה דאין שחיטה בחולין ואין מליקה בקדשים מטהרים טריפה מאי טעמיה?

ומבארין: אמר רבה — רבי יהודה קרא אחרנא אשכח גבי נבילת עוף טהור ודרש, דכתיב "והנפש אשר תאכל נבילה וטריפה — וכבס בגדיו, ורחץ במים, וטמא עד הערב, וטהר".

אמר רבי יהודה: "טריפה" דכתיבה בהאי קרא למה נאמרה? והרי ממה נפשך: אם טריפה נחשבת חיה ויהדבר הוא מחלוקת

דכתיב במרים "ויאמר ה' אל משה: ואביה ירוק ירק בפניה, וגו' הלא תכלם שבעת ימים". ולשון "הלא תכלם" הוא לשון תמיה ולשון קל וחומר הוא — אם על נזיפת אביה היא צריכה להכלם שבעת ימים הרי קל וחומר לשכינה שצריכה הנזיפה להיות לפחות למשך זמן כפול, ארבעה עשר יום! ומכאן המקור שהתורה ניתנה להדרש במידת קל וחומר, אלא מזה שנסגרה מרים רק לשבעה ימים ולא לארבעה עשר יום [כנלמד מהקל וחומר] חזינן שדיו לבא מן הדין להיות כנידון, שאין להחמיר על הבא מן הדין, כלומר על הנלמד מהקל וחומר חומרא נוספת שאינה קיימת במקור שדנו ממנו, ולכן נסגרה מרים רק לשבעה ימים, וכן הוא בכל מקום שדרשינן במידת קל וחומר, הנלמד אינו חמור מהמלמד.

ואם כן תיקשי כיצד לא למד רבי מאיר "דיו" במשנתנו?

אמר רבי יוסי ברבי אבין: רבי מאיר לא מקל וחומר דרש אלא קרא אשכח ודרש!

כתיב בפרשת טומאת נבילה "זאת תורת הבהמה והעוף". ודרשינן: וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף, ועוף לבהמה, והרי דיני טומאתם שונים, שהרי בהמה מטמאה במגע ובמשא ואילו עוף אינו מטמא במגע ובמשא. ומאידך — עוף מטמא בגדים אבית הבליעה שנבלת עוף טהור מטמאת את הבגדים שהוא לבוש בהם בשעת הבליעה, ואילו נבלת בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה, שאם תחב לו חבירו

יעשה לכל מלאכה" שמכאן למדנו שחלב נבילה אינו מטמא כנבילה, **התם נמו נימא** "טריפה" למה נאמרה, אחרי שכבר נאמרה נבלה, דממה נפשך: **אם טריפה** נחשבת חיה פשיטא שבמותה היא נעשת נבלה, והרי נבילה כבר אמורה בהאי קרא. **ואם טריפה אינה** חיה הרי היא בכלל נבילה כבר בחייה ולמאי איצטריך לכותבה, אחרי שכבר כתב להדיא נבילה, **אלא**, מאי אית לך למימר, לפי שיטתך לעיל, שבא הכתוב להביא אופן של טריפה ששחטה שחלבה טהור, מכלל דהיא עצמה בשרה מטמאה, והאם יתכן לומר זאת, והאמר רב יהודה אמר רב, **ואמרי** לה ויש אומרים שדין זה **במתניתא תנא**, נשנה בכרייתא: "וכי ימות מן הבהמה" — ממאי דכתיב "מן" הבהמה מדויק שמקצת בהמה מטמאה, ומקצת בהמה אינה מטמאה! ואיזו זו מקצת הבהמה שאינה מטמאה? זו בהמה טריפה ששחטה, שעל אף שהיא טריפה הועילה שחייתה לטהרה, ומדרכו של רבה למדנו שהיא טמאה!?

וממשיך רב שיזכי להקשות: **אלא**, בהכרח, האי "טריפה" מיבעי ליה לדרשא אחרת למעוטי בהמה טמאה שאין חלבה טהור אלא טמא כבשרה [שרק חלב נבילה מבהמה

אם טריפה נחשבת בחזקת "חיה" או שהיא כאילו מתה] הרי כשמתה היא נעשית נבילה ככל נבלת עוף טהור, ותיקשי הרי נבילה כבר אמורה באותו פסוק ואמאי איצטריך להוסיף "טריפה"?

ואם נקטינן כמאו דאמר שטריפה אינה חיה, הרי כבר בחייה היא בכלל נבילה, משעה שנטרפה, ומאז היא טמאה, וכיצד מסתלקת ממנה עתה טומאת נבילה שבה? (19)

אלא, דרש רבי יהודה שבא הכתוב להביא טריפה ששחטה שמטמאה! דלעולם אף אם טריפה היא חיה, ואינה בכלל נבילה, חידשה התורה ששם הטריפה מביא עליה טומאה מחיים בשעה שנטרפה ואין שחיטה מטהרת אותה מטומאה זו שלא מועילה שחיטה כמקוה לטהר טומאה שכבר ירדה עליה! [על פי רש"י בכת"י, ועיין היטב ברש"י ותוס'!] (20)

אחר שביאר רבה מדוע נכתבה טריפה אחר נבילה, מקשה הגמרא ממקום נוסף שמצינו שכתוב כך:

אמר ליה רב שיזכי לרבה: אלא מעתה, דכתיב גבי בהמה "וחלב נבלה וחלב טרפה

מלקבל טומאה או דכיון דהם קודם שחיטה אין בהם תורת אוכל ואינם מקבלים טומאה, והגרי"ז נקט שם להוכיח כהצד דאין בהם תורת אוכל קודם שחיטה.

20. נתבאר ע"פ רש"י בכת"י. אבל רש"י בד"ה אלא כתב דטריפתה מביאה עליה טומאה אם תלש ואכל ממנה בשר אפילו שאינו אבר עם

19. וברש"י כת"י כתב דירדה לה טומאה משנטרפה. ובתוס' בד"ה אי תמהו על דבריו דלא מצינו בעלי חיים מטמאין ומילתא דפשיטא בכלי הש"ס דאין טריפה מטמאה מחיים. ובכתבי הגרי"ז לעיל טז א דן למצוא גוויי דיש טומאה בבועלי חיים וכגון בטומאת גולל יעו"ש. וחקר הגרי"ז שם בהא דאין מקבלים טומאה מחיים אם זה משום דשם בע"ח מעכב אותם

טהורה טהור] והכי ילפינן ודרשינן: "טריפה" — מי שיש במינה טריפה, דהיינו בהמה שהיא טהורה ורק על ידי הטריפות היא נאסרת, יצתה זו, בהמה טמאה, שאין במינה טריפה ואיסורה הוא משום בהמה טמאה, ולא משום טריפה.

ואם כך דרשת התם בחלב, הכא נמי בנבלת עוף טהור תידרוש מינה למעוטי עוף טמא, שאין במינו טריפה, ולפיכך אין נבלתו מטמאה, בטומאת בית הבליעה כעוף טהור, ותיקשי לרבה מנא ליה למידרש מהאי קרא כרבי יהודה דשחיתת עוף טהור טריפה אינה מטהרת אותו?

ומתריצין לרבה: עוף טמא, שאין נבלתו מטמאה, לרבי יהודה — מ"נבילה" נפקא ליה!

דתניא: רבי יהודה אומר: יכול תהא נבלת עוף טמאה מטמאה בגדים אבית הבליעה?

תלמוד לומר: "נבילה וטריפה לא יאכל" — לטמאה בה! ודרשינן: מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה הוא המטמא את האוכלו טומאת בגדים בבית הבליעה, יצא זה, עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבילה, אלא משום בל תאכל טמא, שאינו מטמא את האוכל אותו.

ופרכינן על האוקימתא דלעיל, דבעינן "טריפה" דקרא דחלב נבלה וחלב טריפה לאשמועינן שחלב בהמה טמאה מטמאה

כמו בשרה, הרי יש ללמוד כן ממשמעות ד"נבלה": האי נמי תיפוק לי נלמד גם כן דחלב טמאה מטמאה מ"וחלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו", דמנין לך לטהרה מהפסוק הזה, הרי הפסוק אינו מדבר בטומאה אלא באכילה דכתיב אכול לא תאכלוהו, ויש לדרוש: מי שאיסורו משום בל תאכל חלב נבלה וכו' בשרה מותר, אותה טיהרתי לך, יצאתה זו, שאין איסורה משום בל תאכל חלב נבלה אלא משום טמא שכולה אסורה משום בל תאכל טמא, ובה לא מטהר הכתוב את חלבה, אלא חלבה טמא כבשרה. ואם כן עדיין יש לשאול על הפסוק האי טרפה למה נאמרה?

ומישבינן: אלא האי טריפה מיבעי ליה לאתויי חיה, צריך היתור של טריפה לאשמועינן דחלב של חיה טהורה שמתה חלבה טהור. כי סלקא דעתך אמינא כיון דכתיב ואכול לא תאכלוהו, מי שחלבה אסור ובשרה מותר דהיינו בהמה שחלבה אסור ובשרה מותר אותו לבד טיהרתי לך חלבה משום נבלה יצאת חיה שחלבה ובשרה מותר דכיון שחלבה מותר כבשרה הוה אמינא לענין טומאת נבלה של חיה מתה גם כן יטמא חלבה כדין בשרה, קא משמע לן "טריפה", ודרשינן כל שיש במינו טריפה חלבה טהורה ואפילו חיה.

ופרכינן: איך אפשר לומר דחלב חיה נבלה טהור? מאי שנא חלב טמאה דלא ילפינן לטהרה כיון דאין חלבה חלוק מבשרה

מטמא, וכדפסק הר"מ אבות הטומאות פ"ג הט"ו, ול"ל מיעוטא.

גידין ועצמות. יעו"ש. והגרי"ז בכתבים הקשה על דבריו דהא לית לן בעוף דינא דאבר מן החי